

Sygn. akt III A Ua 1109/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 stycznia 2014 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Pauter
Sędziowie:	SSA Barbara Ciuraszkiewicz (spr.) SSA Danuta Rychlik-Dobrowolska
Protokolant:	Magdalena Krucka

po rozpoznaniu w dniu 16 stycznia 2014 r. we Wrocławiu

sprawy z wniosku R. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L.

o emeryturę

na skutek apelacji R. P.

od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy

z dnia 15 maja 2013 r. sygn. akt V U 315/13

oddala apelację.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 15 maja 2013 r. Sąd Okręgowy w Legnicy oddalił odwołanie R. P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. z 30 stycznia 2013 r. odmawiającej wnioskodawcy prawa do emerytury.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd I instancji wydał w oparciu o następująco ustalony stan faktyczny:

R. P., ur. (...), na dzień 1 stycznia 1999 r. wykazał 26 lat 5 miesięcy i 12 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Nie przystąpił do OFE. W dniu 23 stycznia 2013 r. złożył wniosek o wcześniejszą emeryturę. W okresie od 5 lipca 1972 r. do 31 stycznia 1992 r. wnioskodawca był zatrudniony w (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym w L. na stanowiskach: murarza - tynkarza od 5 lipca 1972 r.; technika budowy od 2 kwietnia 1973 r.; majstra na budowie od 10 listopada 1977 r. W okresie zatrudnienia na stanowisku murarza-tynkarza ubezpieczony wykonywał prace murarskie. Na stanowisku technika budowy pracował w nadzorze nad montażem prefabrykowanych elementów, przy odbiorze tychże elementów, wymiarowaniu ścian zewnętrznych i nośnych, ich pionowaniu, przy wykonywaniu zbrojeń wieńców

i węzłów w budynku, układaniu z elementów prefabrykowanych ścian, schodów, stropów, układaniu izolacji (ze styropianu i uszczelek) ścian. Kierował w tym czasie pracą 2-4 brygad montażowych. Brygady te wykonywały te same prace i składały się z montażystów, zbrojarzy i cieśli budowlanych. Na stanowisku majstra budowy ubezpieczony wykonywał takie same prace, jak na stanowisku technika budowy, przy czym w tym czasie podlegało mu 7 brygad montażowych.

Sąd I instancji, opierając się na art. 184, art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS oraz na przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, stwierdził, że spór sprowadzał się do oceny, czy wnioskodawca wykazał 15 lat zatrudnienia w warunkach szczególnych. Ustalając stan faktyczny, Sąd oparł się na zeznaniach świadków oraz wyjaśnieniach wnioskodawcy, a także na dokumentacji pracowniczej ubezpieczonego. Na tej podstawie Sąd stwierdził, że prace murarza, wykonującego montaż z gotowych elementów prefabrykowanych na dachu, prefabrykowanych kominów i wykonywanie ich podmurówek, nie są zaliczane do pracy w warunkach szczególnych. Pracami w szczególnych warunkach w budownictwie są jedynie prace zbrojarskie i betoniarskie. Odnośnie okresów pracy na stanowiskach technika budowy i majstra budowy, Sąd wskazał, że warunkiem zakwalifikowania wskazanych prac jako wykonywanych w warunkach szczególnych w dziale XIV poz. 24 wykazu A (kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie) jest to, by ubezpieczony bezpośrednio nadzorował pracowników wykonujących prace w warunkach szczególnych, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Praca określona w dziale XIV poz. 24 wykazu A nie musi polegać na stałym przebywaniu w warunkach szkodliwych, istotne jest jednak, by dozór był wykonywany bezpośrednio, tj. by czynności polegały na sprawowaniu bezpośredniej kontroli prawidłowego toku prac i zapewnianiu bezpieczeństwa podległych pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach. Tymczasem, jak ustalił Sąd I instancji, większość prac nadzorowanych przez wnioskodawcę nie odbywała się w takich warunkach. Nie jest pracą o wskazanym walorze nadzór nad brygadami zajmującymi się montażem z gotowych już elementów, nad odbiorem tychże elementów, wymiarowaniem ścian zewnętrznych i nośnych, ich pionowaniem, nadzór nad pracami przy wykonywaniu zbrojeń wieńców i węzłów w budynku, układaniu z elementów prefabrykowanych ścian, schodów, stropów, układaniu izolacji (ze styropianu i uszczelek).

W tej sytuacji Sąd uznał, że ubezpieczony nie wykazał 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Apelację wywiódł R. P., zaskarżając wyrok w całości. Orzeczeniu zarzucił brak precyzji w badaniu przez Sąd Okręgowy materiału dowodowego i pobieżną analizę dowodów przedstawionych przez wnioskodawcę. W szczególności zarzucił, że Sąd nie zweryfikował okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych ani nie wziął pod uwagę zeznań świadków, z którymi wnioskodawca współpracował. Ubezpieczony wskazał, że w okresie zatrudnienia na stanowisku murarza-tynkarza wykonywał prace murarskie na dachach. Stawiał mury z bloczków betonowych o wysokości około 60 cm lub cegieł pod montaż płyt panwiowych dachu, układał płyty panwiowe, ocieplał, a następnie wylewał na nie beton. Na stanowisku technika budowlanego pracował przy montażu prefabrykowanych elementów – przy odbiorze elementów prefabrykowanych, wymiarowaniu ścian zewnętrznych i nośnych, ich pionowaniu, przy wykonywaniu zbrojeń wieńców i węzłów w budynku, układaniu z elementów prefabrykowanych ścian, schodów, stropów, układaniu izolacji (ze styropianu, wełny mineralnej i uszczelek) ścian. Kierował pracą 2-4 brygad. Jego praca nie tylko polegała na nadzorze, lecz w razie potrzeby pracował również bezpośrednio przy montażu czy też rozładunku. Na stanowisku majstra budowy R. P. wykonywał te same czynności jak wyżej, z tym, że kierował siedmioma brygadami montażowymi. Ubezpieczony podkreślił, że jego praca była stale związana z montażem elementów budowlanych, czyli była to praca w warunkach szczególnych. Ponadto prace wykonywane były na wysokościach. Według wnioskodawcy nie ma znaczenia rodzaj wykonywanej pracy – czy jest to murowanie, czy zbrojenie wieńców węzłów na budynkach lub też układanie z elementów prefabrykowanych ścian, schodów, stropów, układaniu izolacji – bowiem wszystkie te prace są ze sobą ściśle związane i każda z nich wymaga osobistego zaangażowania.

R. P. wniósł o ponownie zweryfikowanie materiału dowodowego i przyznanie mu prawa do emerytury w warunkach szczególnych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawcy nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej oceny zebranego materiału dowodowego, bez przekroczenia granic zasady swobodnej oceny dowodów. Wnioskodawca ubiegał się o prawo do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz.U. nr 209 poz. 1277 ze zm.). Przepis ten, m.in. stanowi, że prawo do emerytury jest uzależnione od udowodnienia okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat dla mężczyzn. Przepisami tymi są przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r. nr 8, poz. 43 ze zm.), które zachowało moc obowiązującą (por. uchwałę z 13 lutego 2002 r. w sprawie III ZP 30/01, ISNP 2002 z. 10 poz. 234). Przepis § 4 rozporządzenia stanowi, że pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia następujące warunki: osiągnął wiek wynoszący 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn, ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. W wykazie A, stanowiącym załącznik do tego rozporządzenia, w dziale V obejmującym budownictwo i przemysł materiałów budowlanych, czyli branżę, w której pracował wnioskodawca, uregulowano, że pracami w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego, są m.in. prace maszynistów ciężkich maszyn budowlanych lub drogowych, prace zbrojarskie i betoniarskie oraz prace przy montażu konstrukcji metalowych na wysokości. W dziale XIV wykazu A obejmującym prace różne wymieniono natomiast w pozycji 24 prace polegające na kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozoru inżynieryjno-technicznym na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie, jako prace uprawniające do wcześniejszego wieku emerytalnego. Prace takie muszą być wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Czynności ogólnie pojętego nadzoru lub kontroli to wyłącznie te czynności, które wykonywane są w warunkach bezpośrednio narażających na szkodliwe dla zdrowia czynniki, a więc polegające na bezpośrednim nadzorze i bezpośredniej kontroli procesu pracy na stanowiskach pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Jeśli zatem czynności te wykonywane są w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na stanowisku pracy związanej z kontrolą międzyoperacyjną, kontrolą jakości produkcji i usług oraz dozorem inżynieryjno-technicznym, to okres wykonywania tej pracy jest okresem pracy uzasadniającym prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu. Ponadto, jeśli pracownik zatrudniony na stanowisku związanym z kontrolą międzyoperacyjną, kontrolą jakości produkcji i usług oraz dozorem inżynieryjno-technicznym wykonuje – poza bezpośrednim nadzorem procesu produkcji – inne czynności, w tym czynności administracyjno-zarządzające, polegające na wykonywaniu pracy umysłowej i biurowej, istotne znaczenie ma ustalenie, jaką część obowiązującego czasu pracy zajmowały te czynności.

W rozpoznawanej sprawie bezspornym pozostawało, że wnioskodawca posiada okres zatrudnienia oraz wiek emerytalny wymagany przepisami § 3 i § 4 rozporządzenia, natomiast spór dotyczył osiągnięcia przez niego 15-letniego stażu pracy w warunkach szczególnych.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że niesporny okazał się charakter wykonywanej przez wnioskodawcę pracy w okresie zatrudnienia w (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym w L. na stanowiskach: murarza-tylnkarza, technika budowy i majstra na budowie, bowiem ubezpieczony w apelacji zaaprobował w pełni ustalenia Sądu I instancji dotyczące charakteru świadczonych przez niego obowiązków. Ubezpieczony starał się jedynie dowieść, że tego rodzaju prace zaliczyć należy do prac w warunkach szczególnych. Nie można jednak zaaprobować poglądu skarżącego, gdyż nie wykonywał prac zbrojarskich, betoniarskich, prac przy montażu konstrukcji metalowych na wysokościach, nie był też operatorem ciężkich maszyn drogowych lub budowlanych. Także w okresie, gdy sprawował funkcję technika budowy i majstra budowy, brygady nadzorowane przez wnioskodawcę nie wykonywały stale i w pełnym wymiarze czasu pracy prac wyżej wymienionych. Jak prawidłowo ustalił Sąd I instancji, praca wnioskodawcy polegała najpierw

na bezpośrednim wykonywaniu, a później dozorowaniu prac montażowych na budowach, a były to prace murarskie, prace polegające na układaniu płyt panwiowych i innych płyt zbrojonych (płyty gotowych), ocieplaniu tychże płyt i ścian budynków, ustawianiu kominów z prefabrykowanych materiałów, wymiarowaniu ścian zewnętrznych i nośnych, układaniu ścian, schodów i stropów także z prefabrykowanych materiałów, montażu elementów prefabrykowanych i ich odbiorze. Jeśli nawet niekiedy wnioskodawca zajmował się wylewaniem betonu, szalowaniem, wskazać należy, że praca ta nie odbywała się w pełnym wymiarze czasu pracy, bo obok ubezpieczony wykonywał także szereg innych prac montażowo-budowlanych. Taki zakres czynności podawał wnioskodawca, jak i świadkowie. Wskazywali oni, że stan surowy budynków wykonywały inne brygady w tym zakładzie pracy, natomiast brygady wnioskodawcy zajmowały się bardziej pracami wykończeniowymi i montażowymi z gotowych elementów.

Akta osobowe wnioskodawcy nie zawierają, prócz określenia w angażach i świadectwie pracy samej nazwy stanowiska oraz informacji dotyczących wynagrodzeń (wraz z dodatkami za wysługę lat, dodatkami funkcyjnymi, dodatkiem mistrzowskim), charakterystyki zajmowanych przez niego stanowisk i zakresu czynności. Dlatego też, w braku dokumentacji pracowniczej, określającej precyzyjnie zakres obowiązków wnioskodawcy, został on ustalony na podstawie zeznań świadków i wyjaśnień samego ubezpieczonego. Zakład pracy nie wystawił ubezpieczonemu świadectwa pracy w warunkach szczególnych bezpośrednio po rozwiązaniu stosunku pracy. R. P., co prawda, przedstawił trzy świadectwa pracy, mające dokumentować jego pracę w warunkach szczególnych w całym okresie zatrudnienia w (...) Przedsiębiorstwie Budowlanym, jednak świadectwa te były wystawione już przez likwidatora zakładu pracy, a nie przez pracodawcę, nadto nie wiadomo, w jakim dniu. Zaświadczenia te nie są zatem wiarygodnym dowodem na wykonywanie przez wnioskodawcę prac w warunkach szczególnych, gdyż nie wiadomo, na jakiej podstawie likwidator stwierdził, że ubezpieczony w okresie od 5 lipca 1972 r. do 31 stycznia 1992 r. wykonywał prace w warunkach szczególnych. Ponadto zaświadczenia te odnoszą stanowiska zajmowane przez ubezpieczonego nie do wykazu A rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego(...), a do zarządzenia resortowego Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa, które nie jest powszechnym źródłem prawa. Świadectwo pracy jest dokumentem prywatnym w rozumieniu art. 245 kpc, który stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Jak każdy dokument prywatny świadectwo pracy podlega ocenie Sądu, zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 kpc).

Przypomnieć też trzeba, że § 1 ust. 2 rozporządzenia w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze zawierał, co prawda, upoważnienie dla właściwych ministrów, kierowników urzędów centralnych oraz centralnych związków spółdzielczych do ustalania w podległych i nadzorowanych zakładach stanowisk pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazach A i B rozporządzenia. Zauważyć należy jednak po pierwsze, że wskazane podmioty nie mogły kreować tych stanowisk pracy w sposób dowolny. Zarządzenie resortowe musiało być, wobec powyższego, dostosowane do rozporządzenia Rady Ministrów, w którym zawarty jest kompletny wykaz stanowisk pracy wykonywanej w warunkach szczególnych. Omawiane wykazy stanowisk ustalone przez właściwe podmioty w odniesieniu do podległych zakładów pracy miały jedynie charakter techniczno-porządkujący. Rzeczą najważniejszą jest jednak, że z dniem wejścia w życie w 1997 r. Konstytucji RP zarządzenia poszczególnych ministrów przestały być źródłami powszechnie obowiązującego prawa. Dla uznania zatem konkretnego rodzaju lub stanowiska pracy za pracę wykonywaną w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze decydujące znaczenie ma to, czy jest to praca wymieniona w rozporządzeniu oraz w wykazach stanowiących załącznik do tego rozporządzenia. Sąd Apelacyjny ponownie przeanalizował zeznania świadków oraz wyjaśnienia wnioskodawcy złożone przed Sądem I instancji i stwierdził za tym Sądem, że ubezpieczony nie wykonywał prac w warunkach szczególnych ani jako murarz-tylnik, ani jako majster i technik budowy. Innych, poza zeznaniami świadków, dowodów na okoliczność pracy w warunkach szczególnych wnioskodawca nie przedstawił. Sami świadkowie również nie potwierdzili faktu takiego zatrudnienia. Słusznie zatem ocenił Sąd I instancji, że R. P. nie udowodnił 15-letniego stażu pracy w warunkach szczególnych wymaganego przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W tej sytuacji nie przysługuje mu prawo do emerytury we wcześniejszym wieku.

Apelacja wnioskodawcy podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 kpc.